

Tema
Corona

Välfärdsbarometern 2021

En rapport från SEB, maj 2021

SEB

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning.....	4
Välfärdsindex.....	8
Coronakrisen i Norden, vad tycker medborgarna?.....	14
Största gapet mellan förväntad och önskad pensionsålder.....	21

Förord

Välfärdsbarometern kartlägger svenska folkets och våra nordiska grannars syn på välfärden. 2021 års upplaga avspeglar utvecklingen under coronakrisen, de undersökningar som ligger till grund för rapporten genomfördes i slutet av februari och början på mars – under pandemins tredje våg.

Det finns därför skäl att tro att pandemin påverkat vissa av svaren i årets Välfärdsbarometer. Rapporten undersöker även ett antal frågeställningar specifikt kopplade till hur pandemin hanterats och de olika åtgärder som vidtagits.

Ur ett internationellt perspektiv har de nordiska länderna mött pandemin på likartat sätt. Sverige har haft ännu färre tvingande restriktioner än de övriga länderna, men restriktionerna i Norden har generellt varit mildare än de kraftiga "lockdowns" som många andra europeiska länder infört.

Sverige sticker ut jämfört med de nordiska grannländerna med långt fler smittade och döda, vilket avspeglas i lågt betyg för hur pandemin hanterats och kritik mot den beredskap ansvariga myndigheter har haft.

Den kritik som finns mot hur pandemin hanterats skiljer sig också tydligt åt mellan länderna. I Sverige finns främst kritik mot att för lite fokus ägnats åt att minska smittan och för mycket åt ekonomiska och sociala faktorer. I Norge och Danmark är mönstret det omvända, medan det i Finland finns utbredd kritik av båda slagen.

Pandemin har inneburit en enorm påfrestning på sjukvården. Trots detta har Vårdkvalitetsindex ökat för samtliga nordiska länder – medborgarna tror sig i allt högre grad kunna få en god vård av hög kvalitet när de behöver den. Ökningen kan tolkas som att sjukvården uppfattas ha klarat påfrestningen bra.

I det samlade Välfärdsindexet har alla nordiska länder utom Finland sett en förbättring sedan förra året, trots ett ansträngt läge. Danmark som Norge visar på bättre resultat än vad de någonsin tidigare uppnått i Välfärdsbarometern.

Sverige har ökat sitt Välfärdsindex men nivån är fortsatt lägre än i de övriga nordiska länderna. Dessutom har Sverige förlorat sin enda toppplacering – Föräldraindex. Därmed är Sverige inte längre bäst på något av de områden Välfärdsbarometern mäter.

Ett annat område Välfärdsbarometern har följt över tid är synen på pensionerna. Förväntningarna på den framtida pensionen visar en ökad pessimism, inte i någon tidigare mätning har gapet mellan förväntad och önskad pensionsålder varit så stort. Många är oroliga för sin framtida pension.

Vi ser stor skillnad mellan den summa man anser sig behöva som pensionär och den förväntade inkomsten efter pensionen. Två av tre tror inte att pensionen kommer räcka till för att uppnå en önskvärd ekonomisk standard. Särskilt låg är förväntningen på pensionen bland kvinnor, där sju av tio inte tror att pensionen kommer räcka för att täcka deras behov. Detta understryker hur viktigt det egna sparandet är för livet som pensionär.

Pandemiåret har satt fokus på välfärden, särskilt sjukvården, och visat hur viktigt det är att alla delar av välfärden fungerar även i svåra tider. Det har lett till en viktig debatt om välfärdens organisation och resurser.

Den större frågan hur välfärden långsiktigt ska kunna finansieras diskuteras däremot mer sällan. Samtalet om befolkningens förväntningar på välfärden är viktigt, och det är ett samtal som SEB genom Välfärdsbarometern vill fortsätta bidra till.

Jens Magnusson
Privatekonom, SEB

Sammanfattning

Välfärdindex

- Sveriges Välfärdindex har i år ökat från 51 till 52. Det innebär att Sverige är tillbaka på ungefär samma nivå som 2019 och ligger fortsatt efter Danmark (65), Norge (63) och Finland (61).
- Danmark och Norge når sin högsta nivå hittills, vilka även är de högsta nivåerna som noterats i Välfärdindex sedan 2011. Danmarks tydligaste förbättringar återfinns i Försörjningsstödsindex, Skolindex och Vårdkvalitetsindex. Avståndet till de övriga länderna är betydande avseende a-kassa, pensioner och tandvård.
- Sverige placerar sig sist i samtliga index utom Föräldraindex, där Sverige i år placerar sig på andra plats efter Danmark.
- Tandvården är fortsatt det välfärdsområde som får det högsta samlade betyget i Välfärdindex i Norden. Sedan indexet började mätas 2011 har tandvården varit det högst rankade välfärdsområdet i Sverige, 2021 är Sveriges Tandvårdsindex 71.

Coronapandemin

- Trots kritik mot bristande beredskap är det nu fler än tidigare i samtliga länder som uppfattar att de skulle få vård av hög kvalitet om de skulle bli sjuka eller skadade. I Sverige och Norge har den största förbättringen skett avseende sjukvården.
- Att Välfärdindex stiger efter det år som kanske varit den största prövningen sedan andra världskriget, indikerar att såväl sjukvård som företag och offentliga institutioner klarat krisen och nedstängningen av samhället bättre än vad de flesta hade kunnat föreställa sig.
- Svenskar är mer kritiska till det egna landets hantering av coronapandemin än övriga nordiska invånare. Det gäller särskilt att smittspridningen har varit för hög. I övriga nordiska länder riktas kritiken mot att man inte fokuserat på ekonomiska och sociala faktorer.

- I samtliga nordiska länder finns ett starkt stöd för uppfattningen att det har varit rätt att stötta företag ekonomiskt under pandemin. Svenskarna är mest positiva med 86 procent som anser att det är rätt prioriterat. Bland de som är positiva till statligt stöd till företag anser också majoriteten i samtliga nordiska länder att stöden varit tillräckliga. I Sverige är dock andelen som anser att stöden inte varit tillräckliga som störst.
- Sveriges hantering av coronapandemin uppfattas av den egna befolkningen som den mest välvägd vad gäller att väga minskad smittspridning mot andra ekonomiska faktorer och sociala aspekter. I Sverige tyckte 41 procent att avvägningen var väl gjord.
- Tre av fyra (76 procent) svenskar uppfattar att landets krisberedskap inför pandemin var undermålig. Samma uppfattning har ungefär hälften (51 procent) i Norge, fyra av tio (39 procent) i Finland och tre av tio (30 procent) i Danmark. Den svenska krisberedskapen uppfattas därmed ha varit mycket sämre än i övriga nordiska länder.
- Omställningen har skett utifrån en upplevd låg beredskapsnivå, därav måste de underliggande systemen för infrastruktur, distansarbete, sjukvård och samhällsekonomi betraktas som relativt robusta.

Pensioner

- Skillnaden mellan önskad (63,7 år) och förväntad pensionsålder (67,5 år) utgör det största gapet (3,8 år) sedan mätningen startade 2008.
- Två tredjedelar uppfattar att de kommer få en lägre pensionsinkomst än vad de anser att de behöver. Den uppfattningen är störst bland de med lägst inkomst, kvinnor och i åldersgruppen 30-49. Majoriteten anser att de behöver en pension motsvarande minst 71 procent av dagens inkomst för att pensionen ska räcka. Endast en tiondel tror att pensionen kommer motsvara minst 71 procent och knappt hälften tror att de kommer få en pension motsvarande minst 51 procent av den inkomst man har idag.

Om SEB:s Välfärdsindex

Syftet med SEB:s Välfärdsindex är att fånga attityderna kring de mest centrala delarna i vårt välfärdssystem.

SEB:s Välfärdsindex bygger på tolv olika frågor om tilltron till välfärdstjänster och trygghetssystem. Det är Demoskop som har gjort undersökningen och den bygger på 500 genomförda telefonintervjuer och 508 webbintervjuer i Sverige, 250 telefonintervjuer och 250 webbintervjuer i Danmark, 249 telefonintervjuer och 251 webbintervjuer i Finland och 255 telefonintervjuer och 250 webbintervjuer i Norge.

Frågorna om välfärdstjänsterna fångar huruvida den tillfrågade känner sig trygg med att få tandvård, sjukvård, utbildning samt barn- och äldreomsorg av hög kvalitet. Frågorna om socialförsäkringarna och andra transfereringar fångar huruvida den svarande känner sig trygg med att få det ekonomiska stöd hon eller han behöver vid arbetslöshet, föräldraledighet, pension eller sjukdom.

De tillfrågade har fått gradera sin attityd på skalan ett till tio, där tio innebär att vården upplevs hålla mycket hög kvalitet eller att pensionen är tillräckligt hög. Slutligen vägs resultaten av alla frågor samman till ett index, som kan variera mellan 0 och 100.

Svaren i undersökningen är subjektiva omdömen och öppnar för tolkningar. Svaren speglar hur människor upplever de olika delarna av välfärden, de mäter inte den objektiva nivån på de nordiska ländernas välfärd. Svaren påverkas alltså bland annat av hur debatten förs och av hur förväntningarna är i de olika länderna.

Intervjuerna i årets mätning genomfördes mellan den 19 februari och 5 mars 2021.

Danmark i nordisk välfärdstopp på all time high

Det nordiska Välfärdsindexet visar 2021 på en tydligt positiv utveckling. I Danmark, Norge och Sverige stiger index i förhållande till förra året, medan det är oförändrat i Finland.

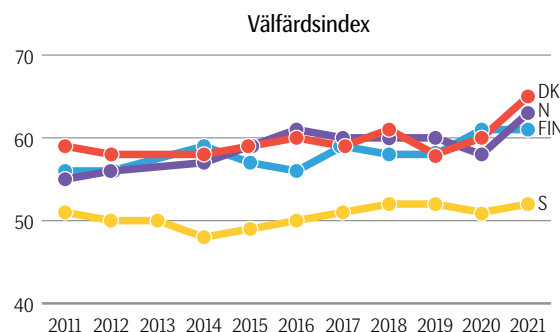
Att Välfärdsindex stiger efter det år som beskrivits som den största prövningen för sjukvården sedan andra världskriget indikerar att välfärden klarat pandemin och nedstängningen av samhället förhållandevis väl. Den nordiska välfärden har ställt om trots att krisberedskapen av många setts som otillräcklig. Det antyder att de underliggande systemen för infrastruktur, distansarbete, sjukvård och samhällsekonomi är relativt robusta.

Sveriges Välfärdsindex har i år ökat från 51 till 52. Det innebär att Sverige är tillbaka på ungefär samma nivå som 2019. Skillnaden mellan Sveriges index om medel för de övriga nordiska länderna är drygt 11. Det innebär den största divergensen som uppmätts i Välfärdsbarometern, även om Sverige konstant har legat på en nivå långt under de övriga nordiska länderna. Det gäller för samtliga index förutom Föräldraindexet, där Sverige placerar sig på andra plats efter Danmark. En förbättring har skett inom 8 av 12 områden sedan förra året. Störst förbättring ser Sverige i Vårdkvalitetsindex.

I Danmark har allmänhetens omdöme om välfärden stigit rejält och Danmark placerar sig i toppen med noteringen 65 i Välfärdsindex, det högsta som uppmätts sedan mätningen startade 2011. Det är en ökning från 60 föregående år då Danmark placerade sig på andra plats efter Finland. Särskilt tydlig är ökningen i index för försörjningsstöd, äldreomsorg och vårdkvalitet. Jämfört med de övriga nordiska länderna utmärker sig Danmark särskilt vad gäller a-kassa, pensioner och tandvård, med ett index högt över de övriga länderna.

Även Norge stiger i årets mätning med ett index på 63, jämfört med 58 året innan. Särskilt stor är skillnaden i index för skola och barnomsorg, försörjningsstöd och sjukförsäkring. Norges starkaste grenar jämfört med de övriga nordiska länderna är vårdkvalitet, lika-behandling och äldreomsorg.

Finland placerade sig 2020 på en förstaplats med 61 i index. Index för 2021 är oförändrat, men räcker i år endast till en tredjeplats. Finland toppar fortfarande

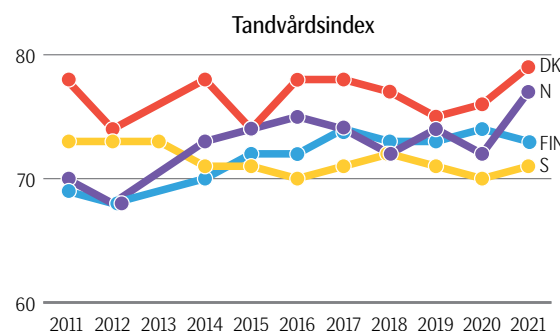

listan vad gäller barnomsorg och skola samt försörjningsstöd, men har halkat efter de andra länderna i äldreomsorg och pensioner.

Nordisk tandvård i topp

Tandvårdsindex visar i vilken utsträckning allmänheten anser att man kan känna sig trygg med att ha tillgång till tandvård av hög kvalitet när man behöver gå till tandläkaren. Det är det välfärdsområde som får det högsta samlade betyget i Norden.

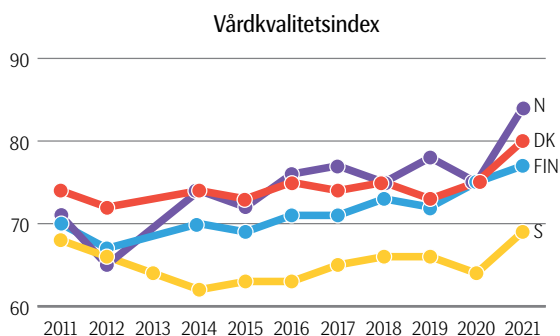
Sedan indexet började mätas 2011 har tandvården varit det högst rankade välfärdsområdet i Sverige, 2021 är Sveriges Tandvårdsindex 71 (+1 jämfört med 2020). Mot bakgrund av den stundtals intensiva diskussionen om privat respektive offentligt utförande och finansiering av välfärden, är det intressant att det är just tandvården som varje år toppar den svenska välfärdsstatistiken. Det är det område som till störst del både utförs av privata aktörer och finansieras privat av patienten själv. En tänkbar slutsats är att medborgarna i vardagen ser mer till praktikaliteter som god tillgång och kvalitet, än till huvudmannaskap.

Mest nöjda med Tandvården är människor i Danmark, med ett tandvårdsindex på 79 (+3 jämfört med 2020), följt av Norge på 77 (+5) och Finland på 73 (-1).

Trots ökning, svensk sjukvård långt efter

Vårdkvalitetsindex fångar om allmänheten känner förtroende för att man får vård av hög kvalitet vid sjukdom eller skada. Sverige har ett Vårdkvalitetsindex på 69, vilket är en tydlig ökning (+5) jämfört med 2020 och den högsta nivå för Sverige sedan mätningen påbörjades. Gapet till de övriga länderna är alltså stort då de övriga nordiska länderna också har förbättrat sina index. Både Norge (84), Danmark (80) och Finland (77) ligger på långt högre nivåer än Sverige. Ökningen är särskilt tydlig i Norge (+9) och Danmark (+5), men även Finland (+2) har ökat jämfört med 2020.

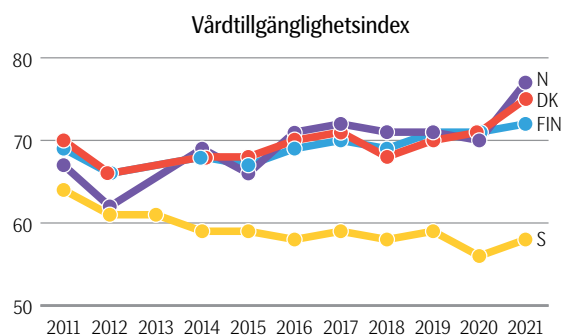

Den svenska sjukvården har varit i fokus under pandemiåret 2020 och enligt flera opinionsmätningar varit väljarnas viktigaste fråga. I debatten har vårdpersonalens insatser lyfts fram, men det har samtidigt framförts kritik om dålig styrning och organisation. Dessutom har pandemin lett till en växande vårdskuld och vårdköerna väntas växa ytterligare de närmaste åren. Svenska folket uppfattar att vården klarat pandemin relativt väl, men påfrestningen har varit mycket stor.

I alla nordiska länder är uppskattningen av vårdens tillgänglighet lägre än uppskattningen av vårdens kvalitet. Det visar Vårdtillgänglighetsindex som mäter huruvida allmänheten känner förtroende för att man får vård inom rimlig tid vid sjukdom eller skada.

Vad gäller tillgängligheten har index ökat särskilt för Norge (+7) och Danmark (+4), mer blygsamt i Sverige (+2) och Finland (+1). Det innebär att Sverige ligger långt efter de övriga länderna vad gäller tillgängligheten, med ett index på 58, jämfört med Finlands 72, Danmarks 75 och Norges 77. Detta trots att utveck-

lingen med digitala lösningar och fler kontaktvägar från såväl offentliga som privata vårdaktörer bör ha möjliggjort ökad tillgänglighet även i Sverige. En rimlig förklaring är att den hårda belastningen på vården under pandemin i gengäld gjort det svårare att få vård för annat än Covid-19.

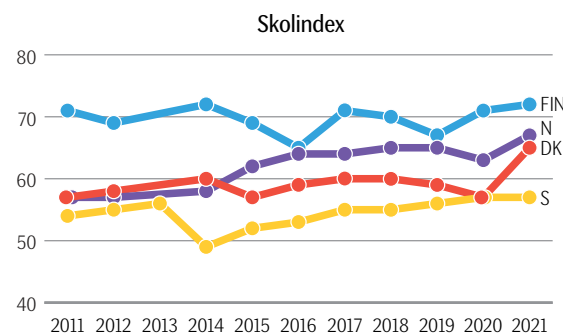

Skola och barnomsorg

Skolindex mäter huruvida allmänheten känner förtroende för att skola och barnomsorg håller hög kvalitet.

Den svenska allmänhetens betyg på landets skolor och barnomsorg har haft en långsamt uppåtgående trend sedan 2014, i år är index oförändrat på 57. På senare år har Sverige uppvisat stigande resultat i internationella kunskapsmätningar, så som Timss och Pisa. Detta har dock ännu inte slagit igenom i Skolindex.

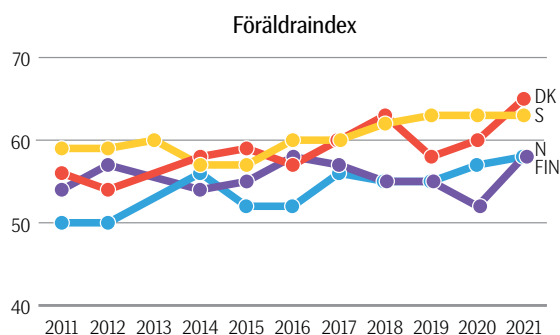
Finland har länge lyfts fram som en förebild i svensk skoldebatt. Landet ligger också högre än Sverige i internationella undersökningar, även om avståndet minskat på senare tid. Fortfarande ligger dock finsk skola i toppen i Norden, med ett Skolindex på 72 (+1). Nivån är betydligt högre än i de övriga nordiska länderna och där Sverige ligger sämst till.

Sverige inte längre bäst på stöd till föräldrar

Sverige har de senaste åren haft en topplacering i Föräldrindex, som speglar om föräldrar i landet känner att föräldrapenning och barnbidrag ger det ekonomiska stöd de behöver. Sveriges index ligger oförändrat sedan 2019 på 63, medan Danmark med ett index på 65 (+5) övertar förstaplatsen. Tredjeplatsen delas av Finland (+1) och Norge (+6) som båda har 58 i index.

Den tydliga ökningen av Föräldrindex i Danmark och Norge kan sannolikt förklaras med de särskilda regler för föräldrapenning som införts i de båda länderna, vilket gjort villkoren mer generösa än tidigare. Sverige har förvisso den mest generösa ordinarie föräldrapenningen, vilket kan förklara topplaceringen i Föräldrindex tidigare, men där har inte lika tydliga förändringar gjorts under coronakrisen.

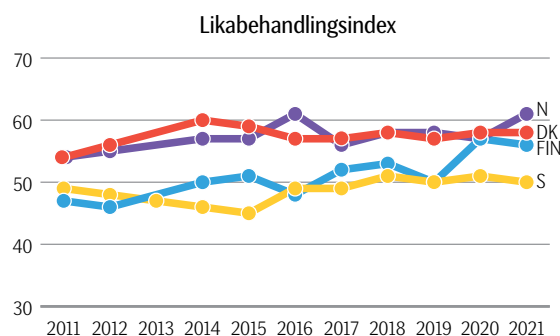

Fortsatt stabilt Likabehandlingsindex

Tilltron till att alla invånare i det egna landet har samma möjligheter att ta del av landets välfärd. Lika-behandlingsindex, ligger fortsatt stabilt i Norden.

Norge har högst nivå 2021 med 61 (+4) följt av Danmark, 58 (oförändrat) och Finland 56 (-1). Sveriges nivå är påtagligt lägre med 50 (-1).

Trots den stora omställning pandemin har inneburit för välfärden sedan förra mätningen är förändringarna i de flesta fall alltså måttliga. Det kan tolkas som att pandemin inte i grunden förändrat synen på lika-

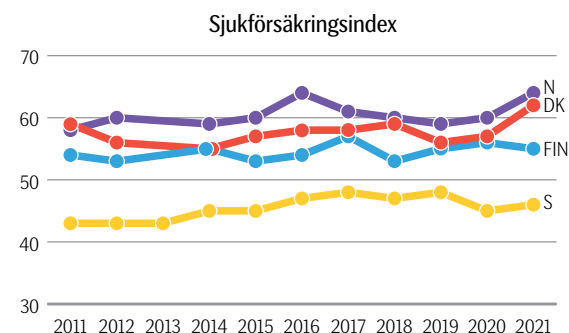

behandlingen i välfärden. Inte heller de prioriteringar som gjorts av olika riskgrupper förefaller ha förändrat synen på likabehandlingen särskilt mycket.

Fortsatt lågt Sjukförsäkringsindex

Sjukförsäkringsindex fångar allmänhetens förtroende för att Sjukförsäkringen ger det ekonomiska stöd som behövs om man blir sjuk så att man inte kan arbeta. Efter ett tapp i förra årets mätning uppnår Sverige i år ett sjukförsäkringsindex på 46, vilket är en liten ökning (+1) jämfört med 2020. Som tidigare år ligger Sverige alltså tydligt under de övriga nordiska ländernas index. Norge uppnår ett Sjukförsäkringsindex på hela 64 (+4), Danmark 62 (+5) och Finland 55 (-1).

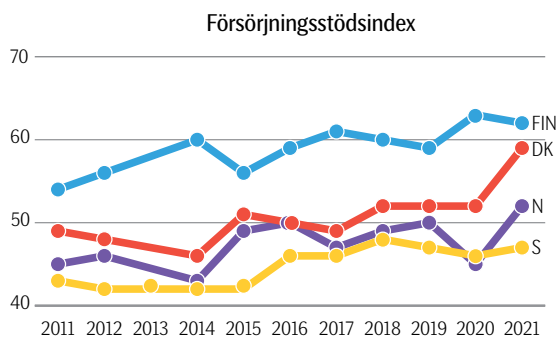
I Sverige har, framförallt under perioden 2006-2010, sjukförsäkringen reformerats betydligt genom bland annat sänkta ersättningsnivåer och högre krav på prövning av arbetsförmågan. Det har lett till en omfattande debatt om huruvida ersättningen är tillräcklig och systemet ändamålsenligt. I övriga Norden har förändringarna, och därmed kritiken, varit mindre. Det kan förklara den svaga tilltron i Sverige jämfört med övriga Norden.

Danmark och Norge ökar i Försörjningsstödsindex

Förtroendet för att den som hamnar i ekonomisk kris och står utan inkomst kan känna sig trygg med att få försörjningsstöd, tidigare kallat socialbidrag, har legat relativt stabilt i Sverige de senaste fem åren. För 2021 uppnås ett svenskt Försörjningsstödsindex på 47 (+1).

Högst notering i Norden har även i år Finland med 62 (-1). Finland har de senaste åren legat på en klart högre nivå än de övriga nordiska länderna. I år ser vi dock att skillnaderna minskar i och med en stark ökning i Försörjningsstödsindex för såväl Danmark med 59 (+7) och Norge med 52 (+7). Förtroendet för försörjningsstöd i Norge har återhämtat sig från förra årets tapp på -5. Nedgången då berodde sannolikt på en skandal där bidragsfusk och felaktiga utbetalningar uppdagats, sedan dess har nivån normaliserats.

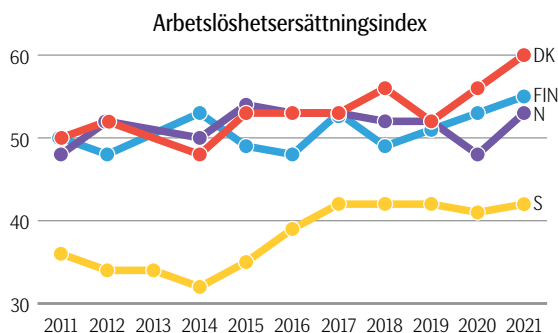

Stärkt tilltro till a-kassan

Allmänhetens förtroende för om man som arbetslös kan känna sig trygg med att få det ekonomiska stöd man behöver mäts i Välfärdsbarometerns Arbetslöshetsersättningsindex.

Danmarks Arbetslöshetsersättningsindex är det högsta i Norden, 60 (+4), följt av Finland, 55 (+2) och Norge, 53 (+5).

Sverige ligger på en avsevärt lägre nivå med 42 (+1), vilket är jämförbart med noteringarna de senaste sex åren. Sverige följer alltså inte utvecklingen med gradvis ökande tilltro som vi sett i framför allt Finland och Danmark. Taket i den svenska a-kassan höjdes 2015, vilket kan vara en förklaring till att indexet etablerat sig på en högre nivå sedan dess. Sverige har dock en klart lägre ersättningsnivå i a-kassan än de övriga nordiska länderna, vilket är en sannolik förklaring till att svenskt index inte når upp till samma nivå. Under 2020 har det i spåren av pandemin införts lättnader i regleringen av a-kassan med syftet att fler ska kvalificera till att få ersättning, samtidigt som ersättningsnivåerna höjts via ett högre tak. Det är dock inget som ser ut att ha påverkat index i någon större utsträckning.

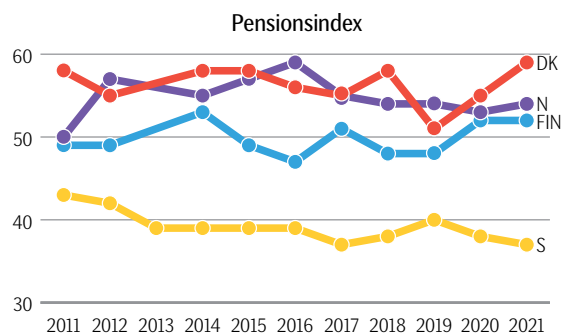

Svenskt Pensionsindex på bottennotering

Pensionsindex mäter huruvida allmänheten känner förtroende för att pensionärer får den nivå av pension som de behöver. Pensionerna är ett av de välfärdsområden som åtnjuter allra lägst förtroende i Norden. Sverige får här sin sämsta notering någonsin, som också utgör bottennotering för hela Välfärdsbarometern 2021.

Danmark har ökat sitt Pensionsindex de senaste två åren och noterar även i år högst nivå med index 59 (+4). Därefter följer Norge med index 54 (+1) och Finland med index 52 (oförändrad). Långt efter de övriga länderna placerar sig Sverige med index 37 (-1).

Debatten om pensionssystemet har intensifierats i Sverige de senaste åren, bland annat med krav på höjda pensioner. Bilden av att dagens pensioner inte räcker till kan vara en bidragande orsak till att många svenskar inte känner sig trygga med att pensionen kommer vara tillräcklig den dag de själva går i pension. Politiken uppvisar också svårigheter med att komma överens och komma fram till gemensamma uppgörelser om pensionerna.

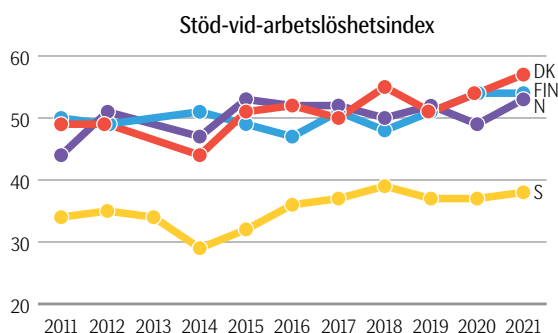

Tilltron till svensk arbetsförmedling fortsatt låg

Stöd-vid-arbetslöshetsindex mäter huruvida man som arbetslös kan känna sig trygg med att få den assistans från Arbetsförmedlingen och andra instanser som man behöver för att komma tillbaka i arbetslivet.

Skillnaden mellan Sveriges och de övriga nordiska ländernas index är fortsatt stort. Sverige uppnår 38 (+1), samtliga övriga länder ligger på en nivå över 50: Danmark 57 (+3), Finland 54 (oförändrat) och Norge 53 (+4).

En bidragande orsak till den låga nivån i Sverige är politiska strider om hur Arbetsförmedlingen bör fungera och att en omtvistad reform är under genomförande. Arbetsförmedlingen har länge varit en av de svenska myndigheter med lägst förtroende. Till detta kan läggas det faktum att arbetslösheten är högre i Sverige än i övriga Norden.

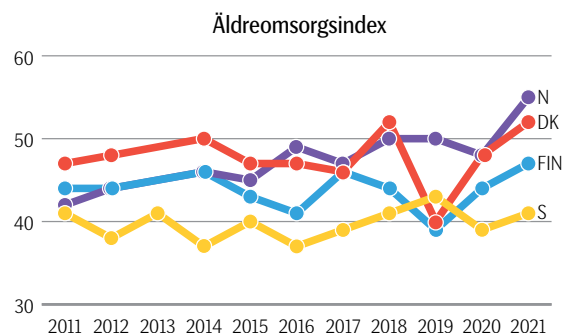

Äldreomsorgen

Äldreomsorgsindex mäter allmänhetens förtroende för att äldreården "tar hand om mig som gammal". Äldreomsorgen är det välfärdsområde som har allra lägst förtroende i Norden.

Sveriges Äldreomsorgsindex har ökat något (+2) sedan förra årets notering och för 2021 är index 41. Det ligger i linje med de senaste årens mätningar. Debatten om äldreomsorgen har intensifierats under det senaste året i och med pandemin, med omfattande kritik mot såväl organisation som vårdkvalitet inom äldreomsorgen. Ansvaret har dock främst lagts på politiken, snarare än äldreboendena. Sammantaget har svenska folkets tilltro till äldreomsorgen varit relativt stabil under pandemin, vilket bland annat framgår av MSB:s löpande mätningar under pandemin.

Övriga nordiska länder kan också se en ökning, i flera fall mer än vad vi sett i Sverige. Bäst placerar sig Norge med 55 (+7), följt av Danmark med 52 (+4) och Finland med 47 (+3). Det kan noteras att inget av de andra länderna haft tillnärmelsevis så många dödsfall på äldreboenden under pandemin som Sverige.

Coronakrisen i Norden – vad tycker medborgarna?

2020 har varit ett mycket dramatiskt år globalt, så även för de nordiska länderna. Coronakrisen har pressat ländernas välfärdssystem, politiska ledarskap och medborgares ansvar till det yttersta. Det är inte första gången Norden drabbas av en pandemi, men det är första gången i modern tid en så kraftfull och dödlig pandemi drabbar länderna.

Ur ett internationellt perspektiv har de nordiska länderna mött pandemin på ett i grova drag ganska likartat sätt. Sverige har haft färre tvingande restriktioner än de övriga länderna, men hela regionen har haft relativt milda restriktioner jämfört med de länder som under längre perioder infört en mer långtgående "lockdown" med utgångsförbud och bötesfällning. Norden är en region präglad av individualism och ett stort mått av tillit mellan medborgarna, det har även präglat ländernas hantering av pandemin.

Samtidigt har pandemins konsekvenser utvecklats på mycket olika sätt i de nordiska länderna. Sverige sticker ut negativt med mångdubbelt fler smittade och döda, och betydligt större påfrestning på sjukvården. Detta avspeglar sig också tydligt i medborgarnas attityder till coronakrisen och hur den hanterats.

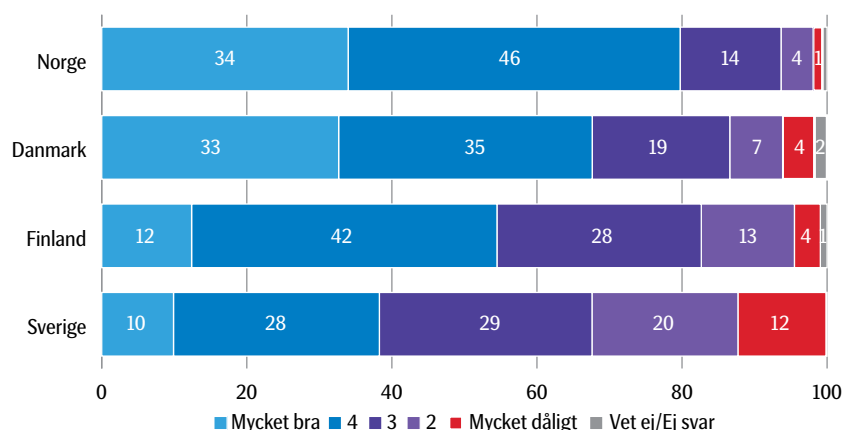
Pandemihanteringen får bra betyg, men Sverige utmärker sig negativt

Den samlade bilden av hur coronapandemin har hanterats är övervägande positiv i de nordiska länderna, men det finns tydliga skillnader mellan länderna.

Allra flest är de som tycker pandemin hanterats bra eller mycket bra i Norge (80 procent), men även medborgarna i Danmark och Finland är påtagligt nöjda, med positiva omdömen från 68 respektive 54 procent av de tillfrågade. De kritiska rösterna i Norge, Danmark och Finland är få, endast 5, 11 respektive 17 procent upplever hanteringen som dålig eller mycket dålig.

Sverige sticker ut negativt i jämförelse, endast 38 procent av de tillfrågade har svarat att hanteringen varit bra eller mycket bra. Nästan lika många, 32 procent, anser att hanteringen varit dålig eller mycket dålig.

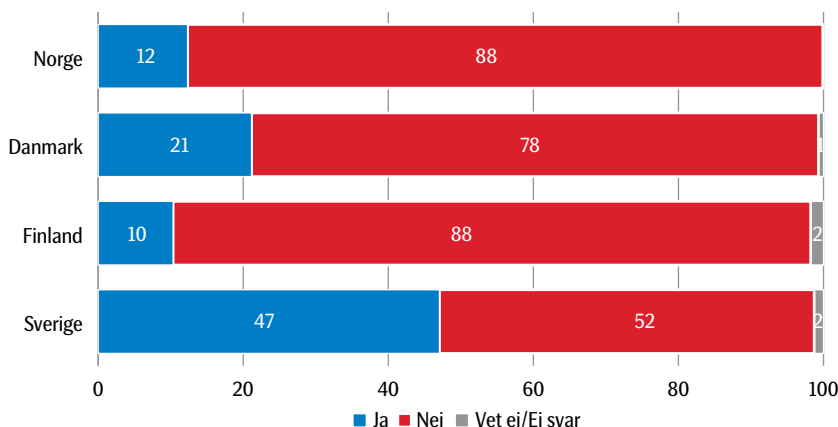
Vilken är din samlade bild av hur bra landet hittills har hanterat Coronapandemin?

Den mest uppenbara skillnaden mellan hur de olika länderna påverkats av pandemin är som sagt att Sverige drabbats mångdubbelt hårdare – såväl i antal smittade som i antal döda. Detta är också den mest sannolika orsaken till det svenska missnöjet. Under pandemin har det också ofta rapporterats att Sverige har klarat sig mycket sämre än våra grannländer, trots jämförbara förutsättningar.

En bild av hur närvarande smittan är i befolkningarnas vardag ges genom frågan om man själv eller någon nära anhörig har blivit smittad. Bland de tillfrågade i Sverige svarar nästan hälften (47 procent) ja på denna fråga, vilket kan jämföras med 21 procent i Danmark, 12 procent i Norge och endast 10 procent i Finland. Pandemin är med andra ord ett betydligt större problem i vardagen i Sverige än i de andra nordiska länderna.

Vilken är din samlade bild av hur bra landet hittills har hanterat Coronapandemin?

Svensk krisberedskap får underkänt

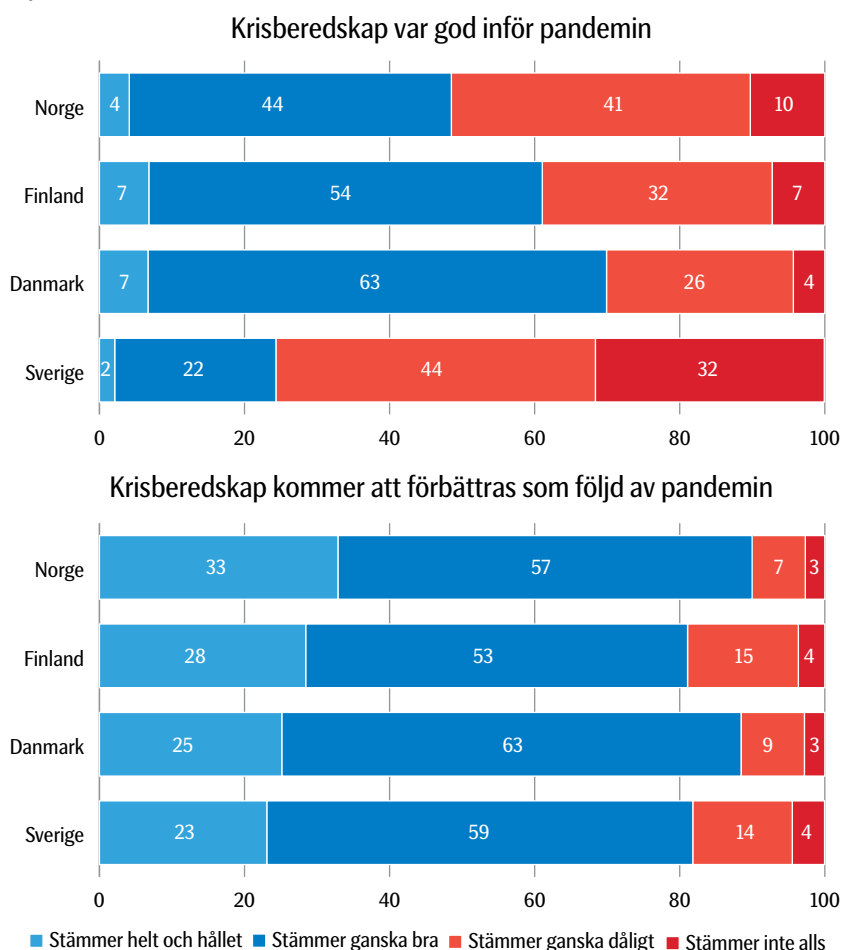
En näraliggande fråga är hur de nordiska ländernas krisberedskap under pandemin upplevs ha fungerat. Det är inte första gången Norden drabbats av en pandemi, men Covid 19 har satt hårdare press på våra samhällen än någon annan sjukdom i modern tid. Hur klarade länderna denna press?

I Sverige är kritiken mycket utbredd. Hela tre av fyra (76 procent) av de tillfrågade svenskarna tycker att landets krisberedskap inför pandemin var undermålig. Även i de andra nordiska länderna finns dock omfattande kritik, krisberedskapen uppfattas som undermålig av ungefär hälften (51 procent) i Norge, fyra av tio (39 procent) i Finland och tre av tio (30 procent) i Danmark.

Det kan naturligtvis diskuteras hur väl insatta respondenterna i undersökningen egentligen är i hur krisberedskapen sett ut, bedömningen görs snarare utifrån hur resultatet blivit. Att döma av den höga smittspridningen och de många dödsfallen får Sveriges krisberedskap klart underkänt. Den fungerade uppenbarligen inte, är svenska folkets bedömning.

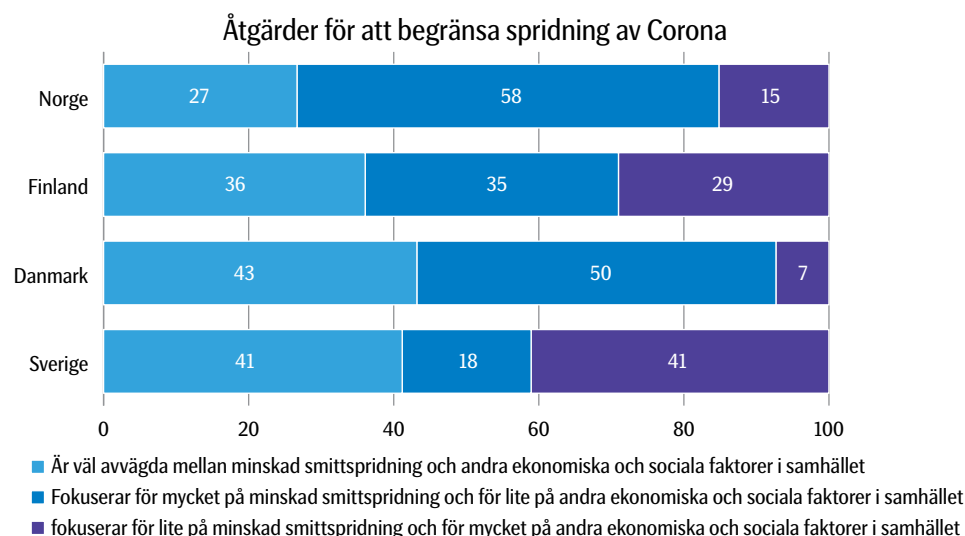
Samtidigt är förväntningarna genomgående höga på att erfarenheten av pandemin kommer att leda till förbättrad krisberedskap. I Sverige tror hela åtta av tio (82 procent) att krisberedskapen kommer att förbättras efter pandemin, ungefär lika många i Finland (81 procent) och ännu fler i Danmark och Norge (88 respektive 90 procent).

Utbredd kritik mot krishanteringens prioriteringar

De strategier och åtgärder som vidtagits för att begränsa smittan i de olika nordiska länderna har varierat, både mellan länderna och över tid. Förenklat kan krishanteringens sägas behöva balansera två delvis motstridiga mål mot varandra: å ena sidan att minimera smittspridningen i samhället, å andra sidan att minimera skadan på ekonomi och sociala förhållanden.

Här framkommer intressanta skillnader mellan de nordiska länderna, skillnader som sannolikt bottnar i hur respektive land försökt hantera pandemin. Av de tillfrågade i Sverige uppger fyra av tio (41 procent) att åtgärderna är väl avvägda mellan smittspridning respektive ekonomiska och sociala faktorer. Lika många, 41 procent, anser att det varit för mycket fokus på ekonomiska och sociala faktorer. Endast två av tio (18 procent) anser att det varit för mycket fokus på smittspridning.

Även i Danmark är ungefär fyra av tio (43 procent) nöjda med avvägningen av de åtgärder som vidtagits. Det missnöje som uttrycks gäller dock en annan faktor. Hälften av de tillfrågade (50 procent) tycker det varit för stort fokus på smittspridning, medan endast 7 procent anser att det varit för stort fokus på ekonomiska och sociala faktorer.

Den norska opinionen liknar den danska, men färre är nöjda. Knappt tre av tio (27 procent) menar att åtgärderna är välbalanserade. Nästan sex av tio (58 procent), anser att det varit för stort fokus på smittspridning och 15 procent att det varit för mycket fokus på ekonomiska och andra sociala faktorer.

Opinionen i Finland är mer splittrad. Andelen som menar att avvägningen är klok ligger på något lägre nivå än i Sverige (36 procent), men kritik framförs från två håll, 35 procent menar att det varit för mycket fokus på smittspridning och 29 procent att det tvärtom varit för mycket fokus på ekonomiska och sociala faktorer i samhället.

Opinionen i de olika länderna verkar följa ett tydligt mönster. Där mer fokus lagts på att stoppa smittspridningen handlar missnöjet om att de ekonomiska och sociala faktorerna får för lite uppmärksamhet. Detta är särskilt tydligt vad gäller Danmark och Norge. Där mer fokus istället lagts på ekonomiska och sociala faktorer handlar missnöjet om att för lite fokus läggs på att stoppa smittspridningen. Detta är tydligt vad gäller Sverige.

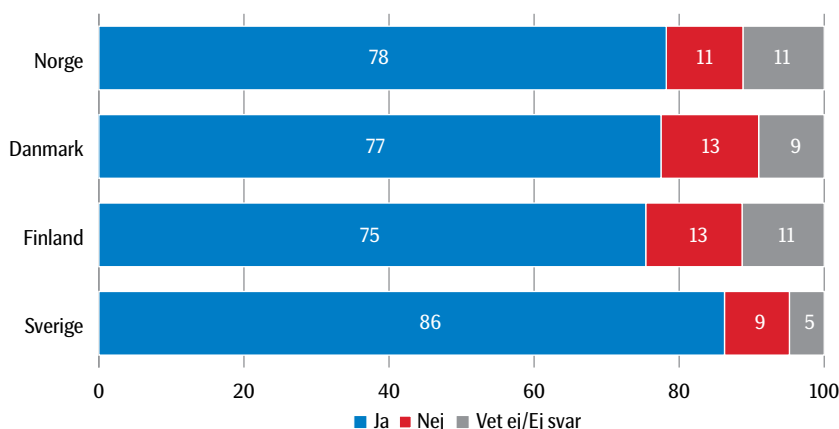
De medborgare som är kritiska verkar framförallt tycka att den aktuella krishanteringen så att säga har gått för långt i sin prioritering, sällan att ännu mer fokus borde läggas på det mål som prioriteras.

Den finska opinionen är som sagt mer splittrad, gruppen som tycker det varit för stort fokus på ekonomiska och sociala faktorer är nästan lika stor som den grupp som tycker det varit för stort fokus på smittspridning. En möjlig förklaring till detta är att Finland, i motsats till de övriga nordiska länderna, haft tydliga regionala skillnader i sina restriktioner med särskilt hårda begränsningar av rörligheten i huvudstadsregionen. Det kan bidra till att olika grupper har olika upplevelser av hur krishanteringen faktiskt sett ut.

Starkt stöd för stöd till företag – särskilt i Sverige

Ett viktigt inslag i de nordiska ländernas hantering av pandemin är olika typer av stöd till företag som drabbats ekonomiskt, för att dessa ska slippa göra stora uppsägningar eller i värsta fall lägga ner verksamheten. Detta är genomgående ett populärt inslag i krishantering, särskilt i Sverige.

Rätt att skattepengar har gått till att stötta företag ekonomiskt under pandemin

Hela 86 procent av svenskarna i undersökningen menar att det är rätt att skattepengar har gått till att stötta företag ekonomiskt under pandemin. Även i Norge är sympatin stark, men på något lägre nivå, 78 procent. I Danmark stödjer 77 procent denna krisåtgärd och i Finland 75 procent. Genomgående är det mycket få som är negativa till att företag får stöd från staten under pandemin.

De som är positiva till att stötta företag med skattemedel under pandemin har också fått frågan om de uppfattar att statens stöd till företag under pandemin varit tillräckligt. I alla nordiska länder anser majoriteten att så är fallet. En betydande minoritet anser dock att stöden varit otillräckliga, särskilt i Sverige där ungefär en av tre (32 procent) hade velat se mer omfattande stöd. I Finland, Norge och Danmark finns motsvarande kritik men endast hos cirka en av fem – 21, 20 respektive 19 procent.

Vi har även undersökt förväntningar på hur den egna ekonomin respektive landets ekonomi kommer att utvecklas det närmaste året. Här är uppfattningarna samstämmiga mellan de fyra nordiska länderna. Den egna ekonomin förväntas om ett år vara densamma eller något bättre än idag, medan landets ekonomi förväntas vara sämre om ett år än idag.

Detta resultat följer ett generellt mönster: i normala ekonomiska tider brukar medborgarna vara optimistiska inför sin egen ekonomi, men ofta mer kritisk till landets ekonomi. Detta kan tolkas som att pandemin inte ses som en tillräckligt allvarlig påfrestning på samhället för att den egna ekonomin ska uppfattas vara i fara.

Största gapet mellan förväntad och önskad pensionsålder

I bred politisk enighet höjdes från och med 1 januari 2020 den lägsta åldern för att ta ut allmän pension, från 61 till 62 år. I samband med detta förlängdes även åldersgränsen för att omfattas av lagen om anställningsskydd, LAS, från 67 till 68 år. Bakgrunden till förändringen är den höjda medellivslängden och ett behov av att arbeta längre. I pensionsmyndighetens mått för medelpensioneringsålder 2020 märks en tydlig förändring med bäring på höjningen av lägsta åldern för att ta ut allmän pension. Måttet har ökat från 64,5 till 65, vilket är en ovanligt stor förändring. Det innebär att måttet är tillbaka på samma nivå som 2004, efter en långvarig svagt nedåtgående trend.

Den förväntade pensionsåldern stiger

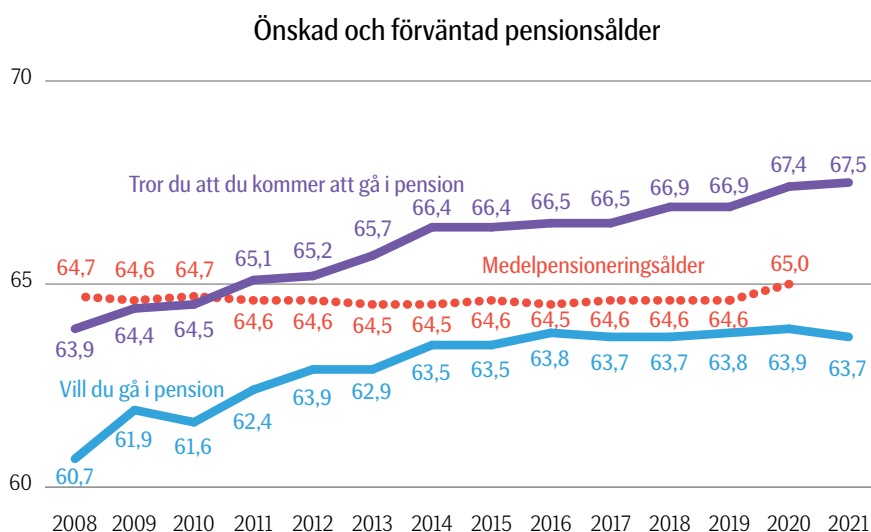
Medborgarnas uppfattning om när de kommer att gå i pension, den förväntade pensionsåldern, har successivt stigit under en längre period och gör så även i årets Valfärdsbarometer. Sannolikt är många påverkade av debatten om att allt fler behöver jobba längre och känner även en oro över att den framtida pensionen inte kommer räcka för att uppnå den standard man vill ha.

Det är framförallt i gruppen mellan 30 och 64 år som den förväntade pensionsåldern stiger. Detta är också de åldrar där oron för att den egna pensionen inte ska räcka till är störst. I dessa åldersgrupper är de flesta etablerade på arbetsmarknaden och tankar kring hur länge man kommer att jobba är naturliga.

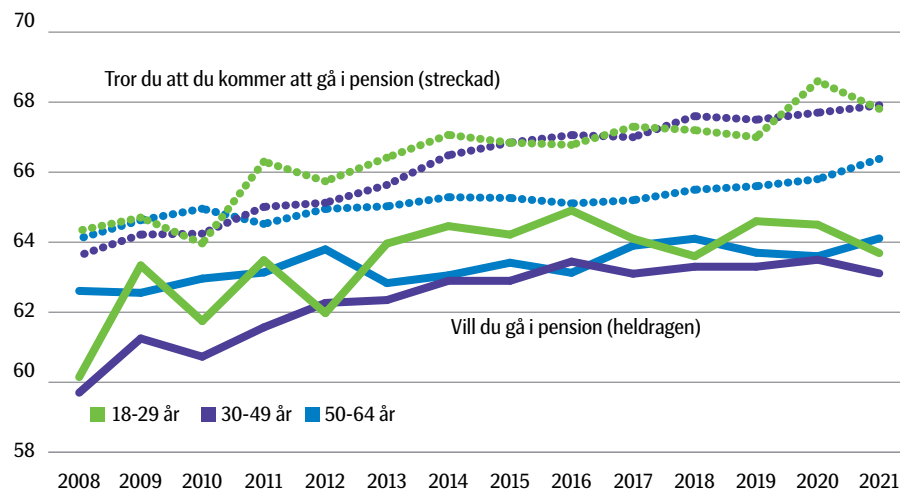
Särskilt mycket har den förväntade pensionsåldern stigit i gruppen mellan 50 och 64 år, den grupp som står närmast den faktiska pensioneringen. Denna grupp förväntar sig i genomsnitt att gå i pension vid 66,4 års ålder (0,7 år senare än 2020). Åldersgruppen 30-59 år förväntar sig kunna gå i pension vid 67,9 års ålder (+0,2 år sedan 2020).

För åldersgruppen 18-29 år har den förväntade pensionsåldern tvärtom sjunkit tydligt sedan 2020, i genomsnitt förväntar de sig gå i pension vid 67,8 års ålder.

Största gapet mellan förväntad och önskad pensionsålder

Önskad och förväntad pensionsålder i olika åldersgrupper

Även den önskade pensionsåldern har stigit något för gruppen 50-64 år (0,5 år) samtidigt som den sjunkit något för de övriga grupperna. För den yngsta gruppen, 18-29 år, är förändringen -0,8 år sedan 2020 och för gruppen 30-59 år -0,5.

Den mest sannolika förklaringen till denna skillnad är att det är lättare för den äldsta gruppen att göra en realistisk bedömning av sin ekonomi vid pensionen och därför inse att de behöver arbeta längre. Det är dessutom möjligt att den önskade pensionsåldern i gruppen 50-64 år har påverkats av att pensionsåldern höjts, det vill säga att höjningen i sig haft en normerande effekt.

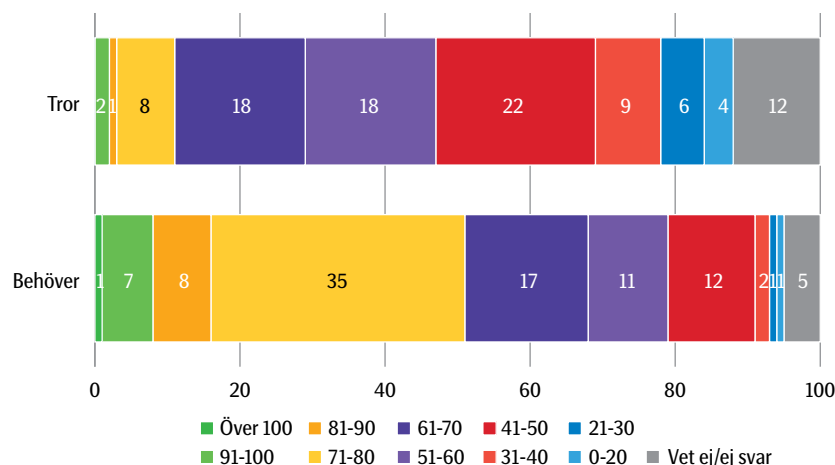
För andra året i rad fortsätter även gapet mellan förväntad och önskad pensionsålder att öka. Den önskade pensionsåldern har sjunkit något, till 63,7 år, samtidigt som den förväntade pensionsåldern har höjts till 67,5 år. Skillnaden mellan önskad och förväntad pensioneringsålder är alltså i genomsnitt 3,8 år. Det är den största skillnaden som uppmäts i Valfärdsbarometern.

Två av tre tror inte att pensionen kommer räcka

Det finns en utbredd oro för att den egna pensionen inte kommer att vara tillräcklig för att uppnå den ekonomiska standard man bedömer sig behöva efter pensioneringen.

Drygt hälften (51 procent) av de tillfrågade uppger att de skulle behöva en pension motsvarande minst 71 procent av den nuvarande lönen för att kunna ha en önskvärd ekonomisk standard som pensionär. Endast drygt en av tio (11 procent) tror att de kommer få en pension på denna nivå eller högre.

Pensionens förväntade och nödvändiga andel av nuvarande lön

Knappt hälften av de tillfrågade (47 procent) tror att de kommer få en pension motsvarande minst 51 procent av sin nuvarande lön. Bara 16 procent uppger att de kan uppnå önskad ekonomisk standard med en pension som motsvarar 50 procent eller mindre än den inkomst de har idag.

Gapet mellan förväntningar och önskningsnivå är alltså inte bara tydligt vad gäller pensionsåldern utan i högsta grad även pensionsnivån. Hela två av tre (65 procent) bedömer att de kommer ha en lägre pension än vad de egentligen behöver. Gapet är särskilt tydligt bland personer med lägre inkomst och bland kvinnor, sju av tio (70 procent) av kvinnorna tror att deras pension kommer att vara otillräcklig.

Oron för att pensionen inte kommer räcka till skiljer sig även mellan åldersgrupperna. I åldersgruppen 18-29 år tror 57 procent att pensionen kommer vara otillräcklig om de går i pension vid 65 års ålder, medan det inom åldersgrupperna 30-49 och 50-64 år är 67 respektive 65 procent som gör samma bedömning. Sannolika förklaringar till de ungas lägre nivå är dels svårigheten att decennier i förväg bedöma pensionsnivån och dels en allmänt högre optimism inför framtiden.

Gapet mellan önskad och förväntad pension, mätt som andel av lönen, är i stort sett oförändrad sedan 2020. Det har dock vuxit sedan 2018, då den önskade nivån stigit samtidigt som den förväntade nivån sjunkit.

SEB:s Velfärdsindex

Index (0-100)	Norden	Sverige	Danmark	Finland	Norge
När man behöver gå till tandläkaren kan man känna sig trygg med att ha tillgång till tandvård av hög kvalitet	73	71	79	73	77
Om jag skulle bli sjuk eller skadad känner jag stort förtroende att få vård med hög kvalitet	71	69	80	77	84
Om jag skulle bli sjuk eller skadad känner jag stort förtroende för att få vård inom rimlig tid	65	58	75	72	77
Jag känner mig trygg med att den svenska/danska/finska/norska barnomsorgen och skolan håller hög kvalitet	61	57	65	72	67
Barnföräldrar kan känna sig trygga med att föräldrapenning och barnbidrag ger dem det ekonomiska stöd man behöver	59	63	65	58	58
Alla i S/D/F/N har samma möjligheter att ta del av den svenska/danska/finska/norska välfärden	55	50	58	56	61
Om jag skulle bli sjuk så att jag inte kan arbeta känner jag mig trygg i att sjukförsäkringen ger mig det ekonomiska stöd jag behöver	53	46	62	55	64
Om man hamnar i ekonomisk kris och utan inkomst kan man känna sig trygg med att få försörjningsstöd (socialbidrag) från kommunen	51	47	59	62	52
Som arbetslös kan man känna sig trygg med att få det ekonomiska stöd man behöver	48	42	60	55	53
Pensionärer kan känna trygghet att man i S/D/F/N får den nivå av pension som man behöver	47	37	59	52	54
Som arbetslös kan man känna sig trygg med att få den assistans från Arbetsförmedling och andra myndigheter man behöver för att komma tillbaka i arbetslivet	47	38	57	54	53
Jag har ett stort förtroende för att äldreården tar hand om mig som gammal	44	41	52	54	55
Sammanfattande Velfärdsindex	56	51	60	61	58

Om Välfärdsbarometern

SEB:s Välfärdsbarometern har givits ut årligen sedan 2005. Avsikten är att belysa den svenska allmänhetens kunskaper, attityder och agerande i frågor som rör välfärd i vid mening. Sedan 2011 har SEB:s Välfärdsindex, som mäter upplevelsen av välfärden på olika områden, varit en del av undersökningen. Välfärdsindex kartläggs även i andra nordiska länder.

Den opinionsundersökning som är en del av underlaget till Välfärdsbarometern genomförs per telefon och via webbintervjuer bland allmänheten i Norden mellan 18 och 89 år. Totalt genomfördes 2 513 intervjuer, varav 1 008 i Sverige, 500 i Danmark, 500 i Finland och 505 i Norge. Intervjuerna genomfördes av Demoskop under perioden 19 februari – 5 mars 2021.

Resultatet har vägts med avseende på kön, ålder och partisynpat för att motsvara respektive befolknings verkliga proportioner. Då årets mätning var den första med blandad metod gjordes även en vägning med avseende på metod, där telefonintervjuer har getts en vikt av två tredjedelar och webbintervjuer en tredjedel.

